

Dollárzöld kupola

A FIAC 40. kiadása a párizsi Grand Palais-ban

Tavaly karácsonykor ezalatt a kupola alatt korcsolyáztunk. A múzeumok éjszakáján ugyanitt hanyatt fekve a nagy térben keringő szappanbuborékokat néztünk. Nemrég magyar (és francia) vívók kaptak itt ki oroszoktól, olaszoktól. A boldogult 19. században a Függetlenek Szalonjára gyűlt a közönség nem messze innen. Ma minden a pénztől függ. Majd kétszáz galéria, sok száz művész, több ezer gyűjtő, plusz mi ketten, akik ezt a négykezeszt írjuk. A Kele-Almássy tandem főleg a tekintetével gyűjt, hacsak a vásárlási láz nem ragályos. De tényleg annyian hemzsegnek – ne veszítsük egymást szem elől! De van új a nap alatt? A zöld üvegkupola alatt? A nemzetközi művészpiacon?

Judit: Te, Éva, biztos vagy benne, hogy lesz valami új? Vagy csak a biztos értékek? Gondolj bele, a válság...

Éva: Egy újszülöttnek minden FIAC új. Ősrégen voltam itt utoljára, te minden évben jössz. Vezess, vakon követlek.

Judit: Nyisd inkább nagyra a szemed, mielőtt belebotlasz valami sztárba. Ott megy Natalie Portman!

Telefonunkra vesszük megfigyeléseinket, már amennyire szavunk át tud szűrődni a közönség zsváján. Az alaprajzra előre bejelöltük az útvonalunkat, bőven vannak kötelező nevek, mint Anish Kapoor (Éva ánízskapornak ejti), és az ő lakkozott, rozsdamentes acélgömbje. Csak oda kell találni. Kár, hogy a gömb most miniatűr, nem úgy, mint két éve, mikor az egész Grand Palais-t betöltötte, magával ragadóan.

Éva: Mondd, az „új” szó alatt a divatot érted?

Judit: Azt, ami majd jövőre lesz divat – vagy soha, mert annyira eredeti, merész kísérlet. De akkor ráfázik a galéria. Itt eladni akarnak.

Ebben a „szellemben” sok 20. századi fantom jön felénk lépten-nyomon. Jean Dubuffet, Jean-Michel Basquiat már rég nem élnek, de az első nap elkelnek: a *Wellcome Parade* Dubuffet után (de nem szabadon: az eredeti tervek szerint lett megépítve a Petit Palais díszbejáratához) például 4 és fél millió Euróért. Egy Basquiat 5-ért. Az újságok, rádiók, tévék ezekkel a számokkal lesznek tele: 184 galéria, abból 55 francia, a többi 25 országból költözött ide néhány napra, hogy a várt 80 ezer látogatónak színes kirakatot mutasson. De a lényeg, hogy ennyiért és annyiért vásároltak, a rekordláz, a gazdagság obszcén exhibicionizmusa. Persze nem látjuk a csekket, bankkártyákat lobogtatni, a galériásokkal üldögélő és elborozgató vagy elpezsgőzgető vásárlók diszkrét. A művészet javára írhatjuk, hogy ha Judit fel is kiált (na nem hangosan):

FIAC 40, 2013

AI WEIWEI
Iron Tree, FIAC 40, 2013

Judit: Ez Wall-Street a Champs-Élysées-n!

Az arcok akkor sem feszültek túlzottan, mosolyognak, mintha megjelenne vonásaikban a humor, mely a neokonceptuális művészet egyik alaprugója máig. Fennkölt pénzköltés? Nem ránk tartozik, s nem is illik sorbaállni újságírói kérdéseinkkel, legalábbis nem hallótávolságból.

Beikszelt alaprajzunkat sem kifizetődő követni, nehéz átvágni, cikázni, célratörőnek lenni és nyomulni – tényleg nem vagyunk egyedül. Hömpölyögünk a tömeggel, *Emporté(e)s par la foule*, énekelné Piaf. Na tessék. Kellett nekünk extrém-kortárs és a szó legszorosabb értelmében „fémjelzett”! Íme egy roncskocsi, *Crashed Car*, bevett orrú Ferrari by Bertrand Lavier (1949-ben született francia művész, Ai Weiwei – magyar átírásban Aj Vejvej – műve. Szintén könnyedén elke! Tonnaszám).

Judit: A strasbourgi modern múzeumban is van ilyen szobra, csak az egy totálkáros Alfa Romeo és Giulietta címre hallgat, ez meg itt Dino. Mindkettő 1993-as mű. Húsz éve már!

Elkezdünk azon töprengeni, hogy vajon van-e valami eredendően férfias komponens a műgyűjtésben – annyi Ferrari a garázsban, ennyi Picasso a szalonban. Szerencsére nincs időnk erre az ingoványos talajra (vagy érdekes problematikára?) térni, mert szemünk előtt a másik „fémjelzett” csúcspont: felnézhetünk a nyolc méter magas *Iron Tree* (Vasfa) ága-bogára. A világsztár disszidens kínai művész, Ai Weiwei – magyar átírásban Aj Vejvej – műve. Szintén könnyedén elke! Tonnaszám!

Judit: Láttad, hogy táncol? Vejvej a Youtube-on. Imádom.

Éva: Küldd át a linket, még nem láttam. De készültem, belenéztem a *Never Sorry* dokumentumfilmbe.

Aj Vejvej politikai állásfoglalása nagyon érdekes, egyszerűen megpróbál normálisan viselkedni Kínában, amitől folyton ütközik a hatóságokkal, mert abnormális rendszerből a normális szükségszerűen kirí.

Judit: Egy másik linket is átküldök, az nagyon fog neked tetszeni, százmillió kézzel festett életnagyságú kerámia szotyola, turkálni, lépkedni benne...

Éva: De szerettem volna!

FIAC 40, 2013

FIAC 40, 2013

Nos, újabb vitatéma merül fel. A sok-sok millió napraforgómag jelentése magától értetődő, mint (népes) nép, messziről nézve egyformák vagyunk és közelről egyediek, ha el is taposnak minket. De ez a nagy *Vasfa* mit jelent? Jogunk van-e értelmezni, ha nem kapunk a megértéshez kulcsokat, jobb esetben magától a művésztől (aki nincs itt).

Éva: Szerintem magának a reprezentációnak az alapkérdését teszi fel.

Judit: Az élő és az ipar viszonyát? Azelőtt összeszedett fadarabokból rakott össze fákat. Aztán fémből, olvasom: 99 alkatrész lett összeszegecseve. Gigantizmus?

Éva: Ökológia? De hát ezek a fák nagyságrenddel kisebbek, mint az erdő óriásai. Szépnek sem szép, szerintem.

Nehogy elkalandozzunk a természet versus művészet, vagy a művészet mint természetutánzás avított és elcsépelet vitái irányában. Teremtés, alkotás! A karambolos Ferrari és a csavarozott fa...

(Éva: Leginkább olajfához hasonlít, de ahhoz se nagyon.)

(Judit: Kínában nem is használnak olíviaolajat.)

... francia illetve kínai alkotója egyaránt Marcel Duchamp-ot tekintti ihlető atyjának.

Judit: A Ferrari magától értetődően luxus *ready-made*. Pontosabban *ready-destroyed*.

Éva: Jut eszembe, hogy bemutatkozzunk a kedves olvasónak. Te művész vagy, te is Marcel Duchamp lánya persze, odáig vitted a teóriáit, hogy a francia modern múzeumban önmagad árverezted el mint műtárgyat. Marcel Duchamp-ról neveztek el a FIAC fődját is, neve nagyon koszorúz egy íves (emlékeztetőül: dollárzöld) vasrácsot. Marcel Duchamp alteregója Henri-Pierre Roché, a *Jules és Jim* svájci írója volt. Sőt, egyesek szerint rólok szól az a könyv s a belőle készült film. Te rendező is vagy, erről még szót ejtünk. Nos, én meg magyar létemre francia író lettem. Szeretem úgy kijelölni területem, hogy „írástudó” vagyok.

Idén a Grand Palais-ban a könyv – kurrens téma. Több installáció formáz megakott könyvespolcot, máshol falra festett hasonmás előtt valódi széken egy valódi könyv magányos gazdagsága tárul fel. Otthonosan mozgunk mindketten ebben a világban. Köröskörül persze kicsi a világ, másodpercek alatt ismerősök jönnek szembe. Françoise, aki színésznő (Kele Judit *A félelem útja* című filmje főszereplője) felhív az emeletre. Tipikus helyzet: az *echte* francia barátnő terel a magyar Kisterem Galéria felé („főnt olcsóbb a standbérlet, de a legkreatívabbak

úgyis közelebb vannak az éghez”), s szintén ő híreszteli nekünk, hogy a Louvre-ot és az Orsay-múzeumot összekötő Solferino gyalogoshidat a Société Réaliste két fős magyar-francia művészcsoporthoz zászlóztá fel.

Françoise: „Ferenc Gróf” és Jean-Baptiste Naudy. Ismerősök?

Onnan le (mégsem ússzuk meg a cikázást), hol túl hideg, hol túl meleg van a palotában, villámlátogatásra célba vesszük a huzatos alagsori *toilettes*-t, majd Françoise ragaszkodik, hogy a bejárat melletti sarokban vegyük szemügyre a Loevenbruck galéria egyművészes válogatását, Jean Dupuy kis kiszínezett versikéit és nagyítóval felszerelt fosszilis kagylócskáit. Ugyanakkor Dupuy gigantikus acélszobrai állnak a „falon-kívüli” FIAC egyik territóriumán, a Tuileriák-kertjében. Méretek, nézetek, közelség, távolság, perspektíva. Kicsike és intim: cseh művésznő dobozokba felaggatott családképei, vagy éppen hogy felnagyított gyerekkor (nagyra nőtt – 285 × 110 × 215 cm-es – hófehér hintaló, *Grow Up Rocking Horse*, Elmgreen & Dragset háromdimenziós nosztalgija). S akkor mi van? Ez is van, az is van. Minden. Tényleg bármi – bár-mű. Hatalmasra dagadt virslik Erwin Wurm-tól, Dan Colen falat áttörő prérifarkasa Gagosiannál...

Éva: Vagy a Rodin-féle Balzac, aki Mickey Mouse-zá vedlett, elég hozzá két kerek fül, két bumszli cipőorr...

Judit: Sziasztok!

Összeakadunk Fekete Marianna festővel. Csodaszép vörös hajú lányát minden irányból azonnal elkezdik fényképezni, ami érthető, mert civilben is fotómodell. Elkerülhetetlenül magunk közt is szót ejtünk a rekordárú eladásokról (itt), árverésekről (Christie's-nél). Judit igenel, Jeff Koons (hajdan maga is trader volt a Wall Street-en, manapság pedig Lady Gaga CD-borítóját tervezte) *Balloon Dog*-ját jól ismeri, a sztárművésszel portréfilmet forgatott, közelről látta, miként gyártják a felfújtt „nagykutyákat”, különben is javasolta Koons-nak, hogy trójai falónak lehetne használni Ciccolinával kapcsolatban.

Éva: A FIAC-on úgy érzem magam, mint Alice csodaországban vagy Gulliver a liliputiaknál.

Túl kicsi, túl nagy. Mekkora vagyunk? Franciaország kényszerképzetévé vált egy ideje ez az égető kérdés. Volt nagyhatalomból alább kell adnia. A FIAC ugyanígy: számít, persze, hogy számít, de Párizs ténylegesen mennyit nyom a latban, New York, London, Bazel mögé sorakozva, de nem felsorakozva kb. 12%-os „részesedésével” az élvonalbeli műkincspiaccban.

Marianna: Melyikötök vágyott életnagyságú, élethű szoborra?

„Lisa”, John de Andrea 2006-os hiperrealista fekvő aktja eléggé felkavaró. A meztelen test persze mindig is téma volt a művészetben. Krisztusok, kisdedjüket szoptató Máriák, a mítoszok pogány istennői – s ez a sokszorosan lecsupaszított test: kontextus nélküli textúra. Megyünk tovább, eső után köpönyeg, pucér test után fátyol. Kézzel kiszínezett, eredetileg fehér-fekete, nagyon beállított fényképek. Catherine Deneuve, Charlotte Rampling, Isabelle Huppert. Youssef Nabil, egyiptomi művész (szül. 1972) fejüket befedte. Politika? Iszlámkritika?

Judit: Három színésznő, nosztalgia, szomorúságba fátyolozva. Deneuve, mintha rejtélyes özvegy lenne, díva, aki a világ baját viseli a hátán.

Éva: Még jó, hogy nincs itt, meg hogy valószínűleg nem ért magyarul, mert ha meghallaná!

Potom 30 ezer euró a világ baja, pedig a Dubai „The Third Line” galéria képviseli. Francesco Vezzoli 2012-es Chirico-utánérzete, Sophia Loren harisnyakötős portréjával a közepén 110 ezerbe kerül Franco Noero torinói galériájában.

Éva: Torino – Ferrari, körbejártuk a választékot?

Marianna: Dehogyanis.

Igaz. Jobbra nagy, hosszú, pódiumszerű asztal. Egy pár fekete fércipő rajta. Installáció?

Judit: Nem! Performance!

Máris fotózza a férfit, aki felkapaszkodik az asztalra, belebújik a cipőbe és oda-vissza gyalogol rajta.

Éva: Már csak nézni is belefáradok, és holnap korán Lille-be kell utazzak. Ti maradtok? Majd telefonon megbeszéljük a tanulságokat.

Még egy galériára telik türelméből, pihentető, nőies tér, szép holmikot állítottak ki, mintha magánlakásban vagy szállodai szobában lennének a hatvanas években. Judit, Françoise, Marianna, Julia Aletheia maradnak. Kint nagyon nagy az őszi szél. *Két epilógus. 1. „Meglátni és megvenni.” Így a gyűjtő. Másnap Judit Párizs egyik legegységesebb élelmiszerüzletében, a Bon Marché áruházban, Damien Hirst-tárgyakra bukkan. Minden eladó! Vesz magának 12 euróért egy kulcstartót. 2. A Grand Palais-ban az események gyorsan követik egymást. Visszatérni a Paris Photo 2013-ra? Azon ne múljon.*

Judit (telefonon): Nagy a pangás! Sokkal-sokkal kevesebb a látogató. Nincs annyi pénz a szőnyegen, mint a FIAC-on. Angolok, amerikaiak, nagyon a festészet felé megy. Azért sok a szép dolog. Küldjek képeket...?

* FIAC, Grand Palais, Párizs, 2013. október 24–27.